

Methodologie: paleografie met tekstverklaring (A006705)

Cursusomvang *(nominale waarden; effectieve waarden kunnen verschillen per opleiding)*

Studiepunten 5.0 **Studietijd 150 u**

Aanbodsessies en werkvormen in academiejaar 2026-2027

A (Jaar)	Nederlands	Gent	werkcollege	0.0u
			zelfstandig werk	0.0u
			hoorcollege	0.0u

Lesgevers in academiejaar 2026-2027

De Paermentier, Els	LW03	Verantwoordelijk lesgever
Van Sumere, Caroline	LW03	Medewerker
Waeytens, Robin	LW03	Medewerker
Roose, Alexander	LW07	Medelesgever
Van Acker, Marieke	LW06	Medelesgever
van der Haven, Kornee	LW07	Medelesgever

Aangeboden in onderstaande opleidingen in 2026-2027

	stptn	aanbodsessie
Bachelor of Arts in de geschiedenis	5	A
Bachelor of Arts in de kunstwetenschappen	5	A
Schakelprogramma tot Master of Arts in de geschiedenis	5	A
Vorbereidingsprogramma tot Master of Arts in de geschiedenis	5	A
Keuzepakket Geschiedenis	5	A

Onderwijstalen

Nederlands

Trefwoorden

Paleografie, historische methodologie, 'ontcijferen' van handgeschreven historische teksten, 13de tot 20ste eeuw

Situering

Dit basisvak biedt een introductie tot het ontcijferen en begrijpen van handgeschreven teksten in de volkstaal (Nederlands en Frans) van de middeleeuwen tot de 20ste eeuw, met nadruk op de praktijkcontext van de geselecteerde bronfragmenten. Het vak leert tevens enkele basisregels aan voor de uitgave van historische teksten.

Inhoud

Aan de hand van een twintigtal chronologisch geselecteerde foto's van handgeschreven teksten in uiteenlopende schriftvormen (geposeerd en cursief) wordt in de les ingegaan op specifieke paleografische problemen in verband met evoluerende lettervormen, afkortingssystemen, leestekens, cijfers, terminologie, etc. De teksten worden gedeeltelijk klassikaal gelezen, aan de studenten wordt gevraagd de resterende tekst zelfstandig thuis te transcriberen. Wie zijn volledige transcriptie doorstuurt krijgt op aanvraag de correcte versie van het hele fragment. Bijkomend worden een vier- tot zestal verplichte transcriptietaken opgegeven. De oudste teksten worden ook taalkundig geanalyseerd en verklaard in een afzonderlijke bijkomende lesmodule (tweede semester). Tijdens de laatste twee lessen worden studenten vertrouwd gemaakt met AI tools voor Handwritten Text Recognition (Transkribus).

Begincompetenties

Een goede kennis hebben van het Nederlands en het Frans.

Eindcompetenties

- 1 Parate kennis hebben van het terminologische begrippenkader m.b.t. letteronderdelen, soorten afkortingen en cijfers.
- 2 Inzicht hebben in de methodologie van de geschiedenis.
- 3 Basiskennis hebben van de diversiteit aan bronnen en wetenschappelijke literatuur (ook in een andere taal dan het Nederlands) voor een historisch onderzoek en de specifieke expertise vereist om bronnen (ook in een andere taal dan het Nederlands) te lezen en te interpreteren. Toegepast op de specifieke vakinhoud:
 - Basiskennis hebben van de evolutie van het schrift in Latijns alfabet van de dertiende tot de twintigste eeuw;
 - Basiskennis hebben van Middelfranse en Middelnederlandse woordenschat en grammatica om historische volkstalige teksten te analyseren en te begrijpen.
- 4 Een eenvoudige historische onderzoeksstrategie kunnen uitschrijven in de vorm van een stappenplan. Toegepast op de specifieke vakinhoud: Handgeschreven bronnen in de volkstaal (Nederlands en Frans) zelfstandig en strategisch kunnen ontcijferen volgens de aangeleerde methode. In staat zijn de regels van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis toe te passen bij het transcriberen van historische teksten.
- 5 Een heuristische methode en historisch bibliografisch onderzoek kunnen verantwoorden aan de hand van wetenschappelijke criteria. Toegepast op de specifieke vakinhoud: kunnen werken met historische woordenboeken en repertoria voor paleografische afkortingen.
- 6 In functie van een specifieke historische vraagstelling de meest geëigende brontypes kunnen aanwijzen. Toegepast op de specifieke vakinhoud: in staat zijn om typologisch gevarieerde bronnen in de volkstaal te koppelen aan relevante vraagstellingen.
- 7 Inzicht hebben in de werking van de archieven en erfgoedinstellingen.
- 8 Basiskennis hebben van digitale tools voor automatische handgeschreven tekstrecognitie.

Creditcontractvoorwaarde

De toegang tot dit opleidingsonderdeel via creditcontract is open: de student houdt zelf rekening met voorkennis uitgedrukt in begincompetenties

Examencontractvoorwaarde

Dit opleidingsonderdeel kan niet via examencontract gevolgd worden

Didactische werkvormen

Werkcollege, Hoorcollege, Zelfstandig werk

Toelichtingen bij de didactische werkvormen

- Interactieve werkcolleges gespreid over twee groepen (apart gedoceerd) (23 lessen)
- Begeleide zelfstudie: transcriberen van de resterende tekstfragmenten die niet in de les werden behandeld, verplichte online tutorials met zelfcorrectie; aanbod van bijkomende online tutorials ter voorbereiding van de teksten in de les.
- Hoorcollege Paleografie (1 les, eerste semester)
- Hoorcolleges Tekstverklaring (12 lessen, tweede semester)
- lesopnames: er worden voor dit vak geen lesopnames voorzien

Studiemateriaal

Type: Handboek

Naam: Declercq, G. en H. Roose, Oud schrift voor beginners. Inleiding tot de paleografie (2023)

Richtprijs: € 28

Optioneel: ja

Taal : Nederlands

Online beschikbaar : Nee

Beschikbaar in de bibliotheek : Ja

Beschikbaar via studentenvereniging : Nee

Type: Reader

Naam: Theoretische toelichting bij afkortingen, cijfers en terminologie

Richtprijs: Gratis of betaald door opleiding

Optioneel: nee

Taal : Nederlands

Beschikbaar op Ufora : Ja

Online beschikbaar : Ja

Beschikbaar in de bibliotheek : Ja

Beschikbaar via studentenvereniging : Nee

Type: Audiovisueel materiaal

Naam: Digitale afbeeldingen van handgeschreven bronfragmenten (13de-20de eeuw)

Richtprijs: Gratis of betaald door opleiding

Optioneel: nee

Taal : Nederlands

Beschikbaar op Ufora : Ja

Online beschikbaar : Ja

Beschikbaar in de bibliotheek : Ja

Beschikbaar via studentenvereniging : Nee

Gebruik en levensduur binnen het opleidingsonderdeel : intensief

Gebruik en levensduur binnen de opleiding : eenmalig

Gebruik en levensduur na de opleiding : niet

Referenties

Vakinhoudelijke studiebegeleiding

Alle betrokken lesgevers en de medewerkers stellen zich ter beschikking voor feedback en zorgen voor de noodzakelijke permanente begeleiding bij de taken.

Evaluatiemomenten

periodegebonden en niet-periodegebonden evaluatie

Evaluatievormen bij periodegebonden evaluatie in de eerste examenperiode

Schriftelijke evaluatie

Evaluatievormen bij periodegebonden evaluatie in de tweede examenperiode

Schriftelijke evaluatie

Evaluatievormen bij niet-periodegebonden evaluatie

Participatie

Tweede examenkans in geval van niet-periodegebonden evaluatie

Niet van toepassing

Toelichtingen bij de evaluatievormen

Periodegebonden (90%): schriftelijk examen bestaande uit vragen m.b.t. de module Paleografie (opdracht: transcriptie van een fragment uit een geziene tekst en een fragment uit een ongeziene tekst), en vragen m.b.t. de module Tekstverklaring (opdracht: vragen m.b.t. de behandelde Nederlandse en Franse teksten).

Niet-periodegebonden (10%): participatie tijdens de werkcolleges, deelname aan de verplichte bijkomende individuele oefeningen (vier tot zes elektronische tutorials).

Eindscoreberekening

Periodegebonden: 90%

Niet-periodegebonden: 10%

Faciliteiten voor werkstudenten

Faciliteiten:

- 1 Mogelijkheid tot vrijstelling van aanwezigheid en het maken van een vervangtaak
- 2 Mogelijkheid om het examen af te leggen op een ander moment (in geval van overlapping in het examenrooster)
- 3 Mogelijkheid tot feedback via email of na afspraak tijdens kantooruren

Extra informatie:

Regelmatig oefenen en goed communiceren met de docenten en assistenten is cruciaal. Voor de lessen tekstverklaring is het belangrijk om goede nota's te hebben.

Voor meer informatie omtrent flexibel studeren: <http://www.flw.ugent.be/flexibelstuderen>